İLAHİYAT ATLASI

ENSAR NEŞRİYAT TİC. A.Ş.
© Eserin her türlü basım hakkı anlaşmalı olarak Ensar Neşriyat'a aittir.

ISBN:
Sertifika No: 17576

Kitabın Adı
İlahiyat Atlası

Editörler
Bayramali NAZIROĞLU
Süleyman TURAN
H. Yusuf ACUNER

Yayın Yönetmeni
Hüseyin KADER
Adem SAYDAN

Editör
Hüseyin KAHRAMAN

Kapak
Halil YILMAZ

Baskı
ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi
Ata Han No:34 / 5 Bağcılar - İSTANBUL
Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35
Sertifika No: 12683

1. Basım
Kasım 2018 / 1.500 adet basılmıştır.

İletişim
Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak No: 7 Eyüpsultan / İstanbul
Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: (0212) 438 42 04
www.ensarnesriyat.com.tr siparis@ensarnesriyat.com.tr

İLAHİYAT ATLASI

Editörler
Bayramali Nazıroğlu
Süleyman Turan
H. Yusuf Acuner

İstanbul, 2018

Doç. Dr. Bayramali NAZIROĞLU

1977 yılında Rize'de doğdu. 2002 yılında KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2003 yılında aynı fakültenin Din Eğitim Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 2006 yılında KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını; 2011 yılında OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. 2012 yılında Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalına Yardımcı Doçent olarak atandı. Kasım 2017'de Doçent unvanı aldı. Halen Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde din eğitimi alanında öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını devam ettirmektedir. Akademik ilgisi; öğretmen yeterlikleri, İslam eğitim tarihi, yüksek din eğitimi, vatandaşlık eğitimi-din eğitimi ilişkisi ve din eğitiminin siyasi ve ideolojik boyutları alanlarında yoğunlaşmaktadır. Yazarın, *"İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmenlik", "Vatandaşlık ve Din Eğitimi"* ve *"Türkiye'de İlahiyat Eğitimi"* adıyla üç kitabının yanında uluslararası ve ulusal sempozyumlarda sunulan bildirileri ve çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

Doç. Dr. Süleyman TURAN

1979 yılında Trabzon'da doğdu. 2001 yılında KTÜ Rize İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Rize İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2004 yılında KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans; 2010 yılında OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. 2011 yılında Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalına Yardımcı Doçent olarak atandı. Aralık 2017'de Doçent unvanını aldı. Halen aynı üniversitede öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir. *Misyonerliğin Kurucusu Pavlus*; *Tek Dünya Çok İnanç*; *Misyoloji; Engellilik ve Dinler; Tanrı'nın Engeli mi Engelli Tanrı mı?; Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler* ve *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı* adlı kitapları yanında uluslararası ve ulusal sempozyumlarda sunulan bildirileri ve çeşitli dergilerde yayınlanmış makale ve çevirileri bulunmaktadır.

Doç. Dr. H. Yusuf ACUNER

1968 yılında Trabzon'da doğdu. 1993 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitim Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. 1996 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını; 2004 yılında OMÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorasını tamamladı. 2008 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne Yardımcı Doçent olarak atandı. Kasım 2017'de Doçent unvanı aldı. Halen Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde din eğitimi alanında öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarını devam ettirmektedir. Akademik ilgisi; din eğitiminin psikolojik temelleri, örgün din eğitimi, imam hatip okulları, dini rehberlik ve dini iletişim alanlarında yoğunlaşmaktadır. Yazarın, *"Gençlik Dönemi Ahlak Eğitimi", "İmam Hatip Okulları-Paydaşlarına Göre Bir Durum Analizi-"* adıyla iki kitabının yanında uluslararası ve ulusal sempozyumlarda sunulan bildirileri ve çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11
GİRİŞ 15

İLAHİYAT FAKÜLTELERİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME 17
Bayramali Nazıroğlu
Giriş 17
İlahiyat Fakültelerinin Tarihçesi 19
İlahiyat Fakültelerinin Amacı 29
İlahiyat Fakültelerinin Yapısı ve Alanı 31
Sonuç 34

I. BÖLÜM
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ

DİN EĞİTİMİ 39
Adem Güneş
Giriş 41
Din Eğitimi Biliminin Tarihçesi 41
Din Eğitimi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 48
Din Eğitimi Biliminin Alanı 51
Din Eğitimi Biliminin Problemleri 53
Din Eğitimi Biliminin Görevi 54
Din Eğitimi Biliminin Yöntemleri 54
Din Eğitimi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 56

DİN FELSEFESİ 59
Fatih Topaloğlu
Giriş 61
Din Felsefesi Biliminin Tarihçesi 63
Din Felsefesi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 66
Din Felsefesi Biliminin Alanı 67
Din Felsefesi Biliminin Problemleri 68
Din Felsefesi Biliminin Yöntemleri 70
Din Felsefesi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 72

DİN PSİKOLOJİSİ 75
Ali Ayten
Giriş 77
Din Psikolojisi Biliminin Tarihçesi 78
Din Psikolojisi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 84
Din Psikolojisi Biliminin Alanı 85
Din Psikolojisi Biliminin Problemleri 85
Din Psikolojisi Biliminin Görevi 86
Din Psikolojisi Biliminin Yöntemleri 86
Din Psikolojisi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 87

DİN SOSYOLOJİSİ 91
Yakup Coştu
Giriş 93
Din Sosyolojisi Biliminin Tarihçesi 93
Din Sosyolojisi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 101
Din Sosyolojisi Biliminin Alanı 101
Din Sosyolojisi Biliminin Problemleri 102
Din Sosyolojisi Biliminin Görevi 104
Din Sosyolojisi Biliminin Yöntemleri 104
Din Sosyolojisi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 106

DİNLER TARİHİ 109
Emine Battal
Giriş 111
Dinler Tarihi Biliminin Tarihçesi 111
Dinler Tarihi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 116
Dinler Tarihi Biliminin Alanı 117
Dinler Tarihi Biliminin Problemleri 118
Dinler Tarihi Biliminin Görevi 119
Dinler Tarihi Biliminin Yöntemleri 119
Dinler Tarihi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 120

FELSEFE TARİHİ 123
Hasan Atsız
Giriş 125
Felsefe Tarihi Biliminin Tarihçesi 126
Felsefe Tarihi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 132
Felsefe Tarihi Biliminin Alanı 135
Felsefe Tarihi Biliminin Problemleri 136
Felsefe Tarihi Biliminin Görevi 137
Felsefe Tarihi Biliminin Yöntemleri 138
Felsefe Tarihi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 139

İSLAM FELSEFESİ 143
Asiye Aykıt
Giriş 145
İslam Felsefesi Biliminin Tarihçesi.....145
İslam Felsefesi Bilim Dalının Diğer Bilimler Arasındaki Yeri:.....150
İslam Felsefesi Biliminin Alanı.....152
İslam Felsefesi Biliminin Problemleri.....152
İslam Felsefesi Biliminin Görevi.....153
İslam Felsefesi Biliminin Yöntemleri 154
İslam Felsefesi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 154

MANTIK 157
Hasan Ayık – Enver Şahin
Giriş.....159
Mantık Biliminin Tarihçesi 160
Mantık Biliminin Diğer Bilimlerle İlişkisi 165
Mantık Biliminin Alanı 166
Mantık Biliminin Problemleri 167
Mantık Biliminin Görevi.....169
Mantık Biliminin Yöntemleri.....170
Mantık Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 171

II. BÖLÜM
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI

İSLÂM TARİHİ 175
İhsan Arslan
Giriş.....177
İslam Tarihi Bilimin Tarihçesi 178
İslâm Tarihi Bilimin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 184
İslam Tarihi Biliminin Alanı.....185
İslâm Tarihi Biliminin Problemleri.....187
İslâm Tarihi Biliminin Görevi 188
İslâm Tarihi Biliminin Yöntemleri 189
İslam Tarihi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 189

TÜRK DİN MÛSiKÎSİ 193
Ahmet Çakır - İhsan Şen
Giriş.....195
Türk Din Mûsikîsi Biliminin Tarihçesi.....195
Türk Din Mûsikîsi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 197
Türk Din Mûsikîsi Biliminin Alanı.....197
Türk Din Mûsikîsi Biliminin Problemleri.....199

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Görevi....200
Türk Din Mûsikîsi Biliminin Yöntemleri....200
Türk Din Mûsikîsi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi....201

TÜRK-İSLÂM EDEBİYATI....205
Mehmet Şamil Baş
Giriş....207
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Tarihçesi....207
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri....209
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Alanı....213
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Problemleri....214
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Görevi....216
Türk-İslâm Edebiyatı Biliminin Yöntemleri....216
Türk-İslâm Edebiyat Bilimiyle İlgili Okuma Listesi....217

TÜRK İSLÂM SANATLARI TARİHİ
İsmail Hacıahmetoğlu
Giriş....223
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Tarihçesi....223
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri....230
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Alanı....232
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Problemleri....233
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Görevi....235
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Biliminin Yöntemleri....237
Türk-İslâm Sanatları Tarihi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi....237

III. BÖLÜM
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ

ARAP DİLİ VE BELÂGATI....243
Ali Bulut
Giriş....245
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Tarihçesi....246
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri....254
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Alanı....256
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Problemleri....258
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Görevi....258
Arap Dili ve Belâgatı Biliminin Yöntemleri....259
Arap Dili ve Belâgatı Bilimiyle İlgili Okuma Listesi....260

HADİS 263
Fikret Karapınar - Mustafa Demir - İsmet Aktürk
Giriş.....265
Hadis Biliminin Tarihçesi.....265
Hadis Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri.....282
Hadis Biliminin Alanı.....286
Hadis Biliminin Problemleri.....287
Hadis Biliminin Görevi.....288
Hadis Biliminin Yöntemleri.....289
Hadis Bilimiyle İlgili Okuma Listesi.....290

İSLAM HUKUKU 293
Ali İhsan Pala
Giriş.....295
İslam Hukuku Biliminin Tarihçesi.....295
İslam Hukuku Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 301
İslam Hukuku Biliminin Alanı.....302
İslam Hukuku Biliminin Problemleri 304
İslam Hukuku Biliminin Görevi 305
İslam Hukuku Biliminin Yöntemleri 305
İslam Hukuku Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 307

İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ 311
Ümit Erkan
Giriş.....313
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin Tarihçesi.....313
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin
Diğer Bilimler Arasındaki Yeri.....317
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin Alanı.....319
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin Problemleri.....320
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin Görevi.....321
İslam Mezhepleri Tarihi Biliminin Yöntemleri.....321
İslam Mezhepleri Tarihi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 322

KELAM.....327
Faruk Sancar
Giriş.....329
Kelam Biliminin Tarihçesi.....329
Kelam Biliminin Diğer Bilimlar Arasındaki Yeri.....334
Kelam Biliminin Alanı.....337
Kelam Biliminin Problemleri.....338
Kelam Biliminin Görevi 340

Kelam Biliminin Yöntemleri 341
Kelam Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 342

KUR'ÂN-I KERÎM OKUMA VE KIRÂAT 345
Mustafa Kara
Giriş 347
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Biliminin Tarihçesi 347
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 354
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat İlmi Biliminin Alanı 356
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Biliminin Problemleri 358
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Biliminin Görevi 359
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Biliminin Yöntemleri 359
Kur'ân-ı Kerîm Okuma ve Kırâat Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 360

TASAVVUF 363
Zafer Erginli
Giriş 365
Tasavvuf Biliminin Tarihçesi 365
Tasavvuf Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 376
Tasavvuf Biliminin Alanı 378
Tasavvuf Biliminin Problemleri 379
Tasavvuf Biliminin Görevi 382
Tasavvuf Biliminin Yöntemleri 383
Tasavvuf Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 384

TEFSİR 387
Enes Büyük
Giriş 389
Tefsir Biliminin Tarihçesi 389
Tefsir Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri 403
Tefsir Biliminin Alanı 406
Tefsir Biliminin Problemleri 407
Tefsir Biliminin Görevi 410
Tefsir Biliminin Yöntemleri 411
Tefsir Bilimiyle İlgili Okuma Listesi 413

BÖLÜMLERDE YARALANILAN KAYNAKLAR 417

YAZARLAR HAKKINDA 439

TÜRK DİN MÛSiKÎSİ

Ahmet Çakır - İhsan Şen



Giriş

İslam'ın gelişiyle birlikte Kur'ân-ı Kerim tilâveti ve Ezanla başlayan, dini hayatın gittikçe artan pratiklerine eşlik eden melodik (makam eşliğiyle) icrâ biçimlerini araştıran, bunların doğru yapılarını ortaya koyan, icra edileceği yer ve amacına göre tasnifini yapıp doğru icralarını tespit eden bir bilim dalıdır.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Tarihçesi

Türk Mûsikîsi tarihinin 6000 yılı aşkın bir geçmişinden söz edilmektedir (Turabi, 2017, s. 25). Türklerin, eskiden beri samimi ve sıcak hislerle kendi müziğinin karakterini yansıtan ve dini hayatın çeşitli alanlarını ifade eden eserler ortaya koyduğu, İslam'dan önce bu eserlerin ortaya çıkmasına Ozan, Kam, Bahşı gibi isimlerle anılan bilge kişilerin önderlik ettiği bilinmektedir (Sezikli, Ty, s. 48).

Türklerin İslamiyet'i kabul edişinden sonra Türk-İslam kültürünün bir ürünü olarak şekillenmeye başlayan "Türk Din Mûsikîsi", devam eden süreçte kendi özelliklerini geliştirmiş, zenginleştirmiş ve ortaya çıkarılan yeni formlar ve bestelerle Türk- İslam Medeniyeti içerisinde önemli bir yer edinmiştir.

Türk Din Mûsikîsine konu olan formların Peygamber Efendimiz döneminde şekillenmeye başladığı, Efendimizin, etrafında halkalanan ashaba Kur'an ve Ezanı güzel okumayı teşvik ettiği (Turabi, 2017, s. 19), kendisine yazılan kasidelerin, na'tlerin dini mûsikî formlarına ilham kaynağı olduğu zikredilmektedir.

Türk Din Mûsikîsinin İslam dünyasında ve özellikle Osmanlı coğrafyasında oluşum ve gelişim sürecinde en önemli merkezlerin cami ve tekkeler olduğu bilinmektedir. Bu noktada Cami Mûsikîsi geleneğinin Efendimiz, tekke mûsikîsi icra geleneğinin ise Anadolu'nun irşat edilme-

sinde çok önemli role sahip olan Hoca Ahmet Yesevi döneminde şekillendiği ifade edilebilir (Tanrıkorur, 2005, s. 27). Bu sürecin, bir yandan Müslümanların dini hayatının birçok safhasında farklı dini mûsikî örneklerinin icra edilmesine yol açtığı bir yandan da özellikle tasavvufun ortaya çıkışıyla birlikte, dini hayatın farklı yorumlarının etkisi altında tasavvuf mûsikîsinin zenginleşmesini sağladığı, bu zenginleşmenin asırlar boyunca devam ettiği bilinmektedir.

Osmanlı döneminde özellikle dini mûsikînin büyük bir inkişaf gösterdiği XVII. Yüzyıl, cami ve tekke musikisinde önemli bestekârların yetiştiği bir dönemdir. Bu yüzyılda Hafız Post (ö. 1694), Hatip Zakiri Hasan Efendi (1623), Bezcizade Muhyeddin (ö. 1611), Koğacızade Şeyh Mehmet(ö. 1617), Derviş Mustafa (ö. 1684) gibi isimlerin özellikle dini eserleriyle öne çıktığı görülmektedir. (Ergun, 1942, s. 25-27) XVIII. Yüzyıl da Türk Din Mûsikîsi bakımından oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemin şekillenmesinde Türk Müziğinin hemen her formunda eser veren Buhurizâde Mustafa Itri Efendi (ö. 1711-1712), özellikle dini sahada en çok besteyi yaptığı rivayet edilen Derviş Ali Şirugani (ö. 1714), Çalakzade Mustafa (ö. 1757), Şeyh Osman Dede (ö. 1729), Abdürrahim Dede (ö. 1800), Ali Nutki Dede (ö. 1804) vb. gibi isimlerin katkıları çok önemlidir. XIX. Yüzyıl musikişinaslarından olan Hammamizâde İsmail Dede Efendi (ö. 1846) ise Türk Mûsikîsinin en büyük bestekârlarından kabul edilmektedir (Özcan, 2001, s. 24-52).

Osmanlı döneminden önce başlayan Türk Müziği Nazariyatı alanındaki çalışmaların, Osmanlı döneminde de devam ettiği bilinmektedir. Nitekim Safiyyüddin Urmevi (d. 1216 ö. 1294), Kutbeddin Mahmut Şirazi (ö.1317), Ladikli Mehmed Çelebi (ö. 1404), Abdülkadir Merağı (ö.1435), Nureddin Abdurrahman Cami (ö.1493) vb. gibi isimlerin yapmış olduğu çalışmaların günümüze hala ışık tutmaya devam ettiği görülmektedir.

Türk müziği eğitiminin verildiği Enderun, Mehterhane, Tekke, Özel Meşkhane gibi kurumsal ve şahsi mekânların mevcudiyetini Osmanlının son dönemlerine kadar devam ettirdiği bilinmektedir. Daha sonra bu kurumların kapatılması ve eğitim sisteminde yapılan köklü değişiklikler dini

mûsikînin icrâ alanında kısıtlamalar meydana getirmiş ve bu alanın eğitim imkânları neredeyse ortadan kalkma noktasına gelmiştir (Tanrıkorur, 2005, s. 26). Bütün bu olumsuzluklara rağmen Türk Din Mûsikîsi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde "Türk Din Mûsikîsi" derslerinin verilmeye başlanması (Akdoğan, 2016: 26), çeşitli tekke, dernek ve cemiyetlerde yürütülen mûsikî faaliyetleri neticesinde günümüze kadar hayatiyetini sürdürebilmiştir.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Diğer Bilimler Arasındaki Yeri

Türk İslam sanatları içerisinde önemli bir yeri olan mûsikî, matematik, fizik, felsefe, te'lif ve din ilimlerinden kabul edilmektedir. Ayrıca mûsikî ilminin astronomi, tıp, ahlâk, fıkıh gibi ilimlerle de irtibatlı olduğu zikredilmektedir (Akpınar, 2005: 5). Bazı ilim dalları ile mûsikî ilminin ilişkisi şöyle ifade edilebilir:

Matematik

Mûsikî nazariyatında özellikle "koma" ve "ses frekansı" gibi konular ele alındığında matematiksel hesapların ön plana çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla mûsikî ilminin matematikten istifade ettiği söylenebilir.

Fizik

Klasik edvar kitaplarımızda sesin meydana gelişi anlatılırken fizik biliminin kanunlarından yararlanılmıştır. Yani mûsikînin en önemli konusu olan sesin oluşumu fiziksel bir olaydır (Özkan, 2006, s. 66).

Dini İlimler

Mûsikî ile ilk ilgilenen insanların din adamları olduğu, Peygamberlerin özellikle kendisine indirilen kutsal kitabı mülâyim seslerle okuduğu bilinmektedir. Örneğin Kur'an-ı Kerim tilâvetinin güzel sesle okunması mûsikînin konusu olan ses ve ses kullanımı ile çok yakından ilgilidir.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Alanı

Türk Din Mûsikîsi Bilimi, Türk Mûsikîsinin bir alt dalı olarak Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra dini içerikli olarak ortaya çıkmış olan Dini Mûsikî Formları, Türk Din Mûsikîsi Nazariyâtı ve Türk Din Mûsikîsi Tarihi gibi konuları incelemektedir.

İlahiyat Fakültelerinde zorunlu olarak okutulan "Türk Din Mûsikî-si" dersinin içeriği ana hatlarıyla şöyle izah edilebilir:

- Mûsikî
- İslam'da mûsikî
- Türk mûsikîsi tarihi
- İslam dünyasında yapılan mûsikî çalışmaları
- Cami mûsikîsi formları
- Tekke mûsikîsi formları
- Cami ve tekke mûsikîsi ortak formları
- Türk mûsikîsi nazariyâtı
- Türk din mûsikîsi repertuarı (Turabi, 2017, s. 11-199).

İlahiyat Fakültelerinde okutulan zorunlu "Türk Din Mûsikîsi" dersinin yanında seçmeli olarak açılan musiki dersleri de mevcuttur. Bu derslerin isimleri ve içerikleri fakültelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bunlara "Dini Mûsikî I", "Dini Mûsikî II", "Cami Mûsikîsi Formlarında İcrâ", "Tekke Mûsikîsi Formlarında İcra", Konulu Dini Mûsikî Repertuarı, "Dini Mûsikî Repertuarı" gibi ders isimleri örnek olarak verilebilir.

Türk Din Mûsikîsinin bir ders olarak yer alması, Türk müziğine, kültürüne bir katkı sağlayacağı gibi toplumun dini, estetik duygularını ve hassasiyetlerini de geliştirecektir. Bu dersin, belirtilen temel faydasının yanında İlahiyat eğitimi alan öğrencilere de aşağıdaki faydaları sağlayacağı muhakkaktır.

Bireysel ve toplumsal düzeyde etkili din hizmeti sunabilmek için gerekli olan genel kültür, alan bilgisi ve mesleki formasyona ilişkin tecrübe ve becerilerini geliştirecek olması.

Din bilimlerine ilişkin alanlarda, disiplinler arası çalışma becerisi kazandıracak olması.

Bireysel, toplumsal ve küresel nitelikteki olay ve sorunlara, dini ve sosyal bilimlerin verileri doğrultusunda, tanımlama, kurgulama, değerlendirme ve çözüm önerileri getirebilme yeteneği kazandıracak olması.

Örgün ve yaygın din eğitiminin hedef kitlesi olan çocuk, genç, yetişkin ve yaşlıları biyolojik, psikolojik, sosyal ve dini gelişim özelliklerine göre tanıyıp, uygun yöntem ve tekniklerle dini öğretileri sunabilme becerisi kazandıracak olması.

Toplumsal alandaki gelişme ve sorunlara bağlı olarak yaşam boyu estetik bir duyguyla öğrenme felsefesi oluşturacak olması.

Milli ve dini değerler hususunda farkındalık oluşturarak, hurafelerden uzak, toplumsal örf ve adetlerin tanınmasını ve yaşatılmasını sağlayacak olması.

Din bilimlerine ilişkin tarihi bilgi birikimiyle birlikte, alanıyla ilgili güncel bilgi ve gelişmeleri izleyebilme ve sorunların çözümünde kullanabilme becerisi kazandıracak olması.

Tarihi süreç içinde oluşmuş İslam Kültür ve Medeniyetini özgün nitelikleriyle kavratarak, kültürel mirasımıza ilişkin bir aidiyet duygusu ve bilinci oluşturacak olması.

Aldığı eğitim ve öğretime paralel olarak, toplum içerisinde mesleğini temsil edebilme duygu ve becerisini kazandıracak olması.

Her çeşit bireysel, toplumsal hatta küresel nitelikli, felsefi, sosyal, psikolojik, dini ve sanatsal içerikli sorunları, temel kaynaklardan yararlanarak, bilimsel düzeyde araştırıp, analiz ve sentez yaparak, rapor haline getirebilme becerisi kazandıracak olması.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Problemleri

Kaynak Problemi

Türk din mûsikîsi biliminin gelişmesine zemin oluşturan kaynak eserlerin bir kısmına ulaşabilme sorunu, alanın tarihsel gelişim seyrinin tam olarak anlaşılmasında bir engeldir. Ayrıca mûsîki tarihimizde notasyon faaliyetlerinin geç başlamasından ve kaynaklarımızın iyi muhafaza edilememesinden dolayı günümüze örneği gelememiş birçok form bulunmaktadır. Bazen anlatılan formların örneklerini vermek mümkün olamamaktadır. Bu sorunun nedeni de temelde kaynak problemi olarak görülmektedir.

Terminoloji Problemi

Türk müziği ile Batı müziğinin nazariyat ve icra bakımından farklılıklarının olduğu bilinmektedir. Türk müziğinin batı müziği kurallarına göre anlatılması bazı problemleri beraberinde getirmektedir. Bu problemlerin en önemlilerinden birisi de terminoloji karmaşasıdır.

Konumlandırma Problemi

Türk Din Mûsikîsi bilim dalının bilim dalları içerisindeki konumlandırılmasında Dini Mûsikî, Türk Din Mûsikîsi, Dini Türk Mûsikîsi, Türk-İslam Mûsikîsi gibi isimlendirmeler söz konusu olabilmektedir. Bu konuda bir ittifak söz konusu değildir.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Görevi

Türk Din Mûsikîsi Biliminin en önemli görevi Türk Mûsikîsi içerisinde dini mûsikî formlarının tespit, tahkik ve tenkidini yaparak bunların müzikal yapıları ve kullanım alanlarını ortaya koymaktır.

Türk Din Mûsikîsi tarihini araştırmak, bu alanda günümüze ve geleceğe ışık tutabilen kaynak eserler ortaya koyabilmek.

Türk Din Mûsikîsi Biliminin Yöntemleri

Tarihsel Yöntem

Türk Din Mûsikîsi bilimi de hemen her bilimde olduğu gibi tarihsel araştırma yöntemini kullanmaktadır. Çünkü bu alanla ilgili araştırma yapmak isteyen her araştırmacının alanın temel kaynaklarını incelemesi, istediği verileri toplayabilmek için literatür taraması yapması gerekmektedir.

Deneysel Yöntem

Sanat eğitimi noktasında kullanılan yöntemlerden birisi de deneysel yöntemdir. Sanatın bir dalı olarak Türk Din Mûsikîsi bilimi de bu deneysel yöntemi kendi kuralları içerisinde kullanmaktadır. Zira denemeden yapılan hiçbir sanat eserinin olmadığı söylenebilir.

Betimsel Yöntem

Türk Din Mûsikîsi biliminin kullandığı yöntemlerden birisi de betimsel yöntemdir. Öncelikle araştırılan şeyin ne olduğunun ifadesi, türünün

ve sınıfının belirlenmesi için betimsel yönteme ihtiyaç vardır. Ancak bu sayede bir genelleme yapmak mümkün olabilmektedir.

İçerik Analiz Yöntemi

Türleri tespit edilen dini mûsikî form örneklerinin Türk mûsikîsi makam ve kurallarına uygunluğunun ve biçim özelliklerinin teorik olarak incelenmesi yöntemidir.

Bunların yanında Türk Din Mûsikîsi biliminin eğitim yönteminden de bahsedilebilir.

Geleneksel Meşk Yöntemi

Türk Din Mûsikîsinin öğretim ve intikal sistemi meşktir. Bu yöntemin geleneksel Türk mûsikîsinin tarihi kadar eski olduğu zikredilmektedir. (Behar, 2012, s. 29) Osmanlılar döneminin son yıllarında ise hem meşk yöntemi devam etmiş hem de nota ile öğretim sistemi kullanılmıştır.

Türk Din Mûsikîsi Bilimiyle İlgili Okuma Listesi

Lisans

- Ahmet Çakır, Müziğe Giriş.
- A. Ş. Ak, Türk Din Mûsikîsi.
- A.H. Turabi (Ed.), Türk Din Mûsikîsi El Kitabı.
- A.Ş. Ak, Türk Mûsikîsi Tarihi.
- B. Akdoğan, Türk Din Mûsikîsi Dersleri.
- B. S. Sezgin, Dini Mûsikî Ders Notları, yy.
- E. Ateş, Türk Din Mûsikîsi.
- F. Arslan, İslam Medeniyetinde Mûsikî.
- H. Can, Dini Mûsikî Ders Notları, yy.
- İ. Mimaroğlu, Müzik Tarihi.
- S. Uludağ, İslâm Açısından Müzik ve Sema.

Lisansüstü

- A. R. Sağman, Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar.
- A. Zeren, Müzik Sorunlarımız Üzerine Araştırmalar.

- B. Aksoy, Avrupalı Gezginlerin Gözüyle Osmanlılarda Mûsikî.
- B. Aksoy, Geçmişin Mûsikî Mirasına Bakışlar.
- B. Ayvazoğlu, Aşk Estetiği.
- C. Behar, Aşk Olmayınca Meşk Olmaz Geleneksel Osmanlı Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal.
- C. Behar, Mûsıkîden Müziğe Osmanlı/Türk müziği: Gelenek ve Modernlik.
- C. Behar, Osmanlı Türk Mûsikîsinin Kısa Tarihi.
- C. Tanrıkorur, Müzik Kültür Dil.
- C. Tanrıkorur, Osmanlı Dönemi Türk Mûsikîsi.
- C. Tanrıkorur, Türk Müzik Kültürü.
- E. Karadeniz, Türk Mûsikîsinin Nazariye ve Esasları.
- E. P. Judetz, Türk Mûsikîsi Kültürünün Anlamları.
- H. Aktaş, Osmanlı'da Mubarek Gün ve Gecelerde Dini Mûsikî (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- H. S. Arel, Prozodi Dersleri.
- İ. H. Özkan, Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri.
- İ. M. K. İnal, Hoş Sada Son Asır Türk Mûsikîşinâsları.
- M. N. Özalp, Türk Mûsikîsi Beste Formları.
- M. Özdamar, İslambol Geleneğinde Sivil Merasimler ve Doğumdan Ölüme Mûsikî.
- M. R. Gazimihal, Anadolu Türküleri ve Mûsikî İstikbalimiz.
- M. S. Yiğitbaş, Dil, Din ve Mûsikî.
- N. Gedikli, Bilimselliğin Merceğinde Geleneksel Mûsikîlerimiz ve Sorunları.
- N. Özalp, Türk Mûsikîsi Tarihi, (I-II. cilt).
- N. Özcan, Mûsikî Tarihi Ders Notları, yy.
- O. A. Budak, Türk Müziğinin Kökeni-Gelişimi.
- O. Akdoğu, Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler.

- P. Düzenli, İslâm Kültür Tarihinde Mûsikî.
- R. Yekta, Esatiz-i Elhân.
- R. Yekta, Fransızca Mûsikî Yazıları.
- R. Yekta, Türk Mûsikîsi Nazariyatı.
- S. Aksüt, Türk Mûsikîsinin 100 Bestekârı.
- S. K. Aksüt, 500 Yıllık Türk Mûsikîsi Antolojisi.
- S. N. Ergun, Türk Mûsikîsi Antolojisi, (I-II. Cilt).
- T. Koç, İslâm Estetiği.
- T.Alvan - M. H. Alvan, Saz ve Söz Meclisi Şiir ve Mûsikî Medeniyetimiz.
- U. Sezikli (Haz.), Makamlarla Türk Din Mûsikîsi Eğitim Seti.
- V. Sözer, Müzik Terimleri Sözlüğü.
- Y. Tura, Türk Mûsikîsinin Mes'eleleri.
- Z. Kaplan, Dini Mûsikî Dersleri..
- Z. Yılmaz, Türk Mûsikîsi Dersleri.